

HET HERKENNEN VAN GROTE MEEUWEN (DEEL 4)

Bram Rijksen

In de voorgaande delen is ingegaan op specifieke leeftijdskenmerken en het verschijnsel "rui" bij grote meeuwen. In het derde deel is aangegeven hoe deze onderwerpen kunnen helpen bij het determineren van zilvermeeuw en kleine mantelmeeuw. In dit deel wordt de herkenning van geelpootmeeuw en pontische meeuw behandeld. Omdat in de praktijk vooral de verschillen met zilvermeeuw lastig blijken, worden deze ook besproken.

Bouw en structuur van zilvermeeuw, geelpootmeeuw en pontische meeuw

Zilvermeeuw

- krachtig en tamelijk "bulky", met relatief korte vleugels
- vrij korte poten
- stevige snavel met een flinke hoek op de ondersnavel ("gonyshoek")

Geelpootmeeuw

- krachtig en tamelijk "bulky", maar wel met relatief lange vleugels en poten
- stevige snavel met een flinke hoek op de ondersnavel ("gonyshoek")

Pontische meeuw

- slank en langgerekt, met relatief lange vleugels. Vaak met kenmerkende "hangkont"
- lange poten
- slanke en langgerekte snavel zonder opvallende gonyshoek

De vogels op de foto's

Evenals bij de bespreking van herkenning van zilver- en kleine mantelmeeuw worden foto's gebruikt van vogels die een volledige rui hebben doorlopen, omdat op dat moment ('s winters) de actieve rui grotendeels stilvalt. De meeuwen hebben op dat moment het meest kenmerkende kleed.

Echter, 1ste kalenderjaar geelpoot- en pontische meeuw zijn in tegenstelling tot zilvermeeuw "snelle ruiers". Vanaf de zomer worden niet alleen schouder-, maar ook vleugeldekveren geruid. Het verschil tussen 1ste kalenderjaar vogels in de (na)zomer en 1ste kalenderjaar vogels in de winter is dan ook veel groter dan bij 1ste kalenderjaar zilvermeeuw. Daarom zijn ook van die kleden foto's opgenomen.

Ter vergelijking worden eerst de verschillende kleden van zilvermeeuw weergegeven.

1ste kalenderjaar zilvermeeuw,
december

2^e kalenderjaar zilvermeeuw,
november (Mars Muusse)

3^e kalenderjaar zilvermeeuw,
november (Mars Muusse)

4^e kalenderjaar zilvermeeuw,
september

Geelpootmeeuw en pontische meeuw, 1ste kalenderjaar (juveniel - 1ste winter)

Beide soorten starten vroeg in het seizoen met broeden, en zijn dus altijd een paar weken ouder dan bijv. zilvermeeuw en kleine mantelmeeuw van hetzelfde kalenderjaar. Bij juveniele vogels is dat terug te vinden in de rui van schouderveren; al vanaf eind juli worden de juveniele schouderveren vervangen door nieuwe exemplaren. Deze zijn lichter met een dubbel donker bandje.

Bij zilvermeeuw verschijnen de nieuwe schouderveren op z'n vroegst pas ergens in september. Het contrast tussen nieuwe schouderveren en oude vleugeldekveren is vooral bij pontische meeuw opvallend, zoals op onderstaande foto te zien is.

1ste kalenderjaar
pontische meeuw
en zilvermeeuw

Overige kenmerken voor deze leeftijdscategorie

- handpennen krijgen door slijtage al snel een puntige top
- donkere snavel
- donkere iris

Kenmerkend voor 1ste kalenderjaar geelpootmeeuw in (na)zomer

- lichte kop met donker oogmasker
- donkere tertials, rand soms iets gekarteld
- donkere grote vleugeldekveren, naar binnen toe lichter en gekarteld
- buitenste handpennen donkerbruin tot zwart
- lichte randen van de handpentoppen minder opvallend dan bij zilvermeeuw

Kenmerkend voor 1ste kalenderjaar pontische meeuw (na)zomer

- lichte kopdelen: in ieder geval voorhoofd, kin en nek, contrasterend met gestreepte nek ("boa")
- donkere tertials met brede lichte top (geen scherp contrast, maar vloeiende overgang)
- donkere grote vleugeldekveren met lichte top (typerende donkere en lichte baan vormend)
- lichte randen van de handpentoppen minder opvallend dan bij zilvermeeuw.

Geelpootmeeuw - 1ste kalenderjaar (juveniel, 1ste winterkleed, september)

Pontische meeuw - 1ste kalenderjaar (juveniel, 1ste winterkleed, september)

Kenmerkend voor 1ste kalenderjaar geelpootmeeuw in winter

- lichte kop met donker oogmasker
- zwarte snavel met iets lichtere snavelbasis
- donkere tertials, witte rand sterk versleten
- alle schouderdekveren en een aantal vleugeldekveren geruid

Veel geelpootmeeuwen ruien voor het 2^e kalenderjaar ook de twee bovenste tertials. Vaak is er een kleurverschil te zien tussen vroeg en later geruide schouderdekveren. De kop kan bij sommige individuen vanaf oktober juist zwaarder gestreept raken, met een concentratie rond de oogstreek. Dat iedere jonge geelpootmeeuw in de winter een witte kop met zwarte snavel heeft, is dus zeker niet het geval.

Kenmerkend voor 1ste kalenderjaar pontische meeuw in winter

- Vanaf oktober is de kop vrijwel geheel wit
- zwarte snavel met iets lichtere snavelbasis
- donkere tertials, witte rand vaak sterk gesleten maar witte top blijft langer zichtbaar dan witte tertialranden van geelpootmeeuw
- alle schouderdekveren en een aantal vleugeldekveren geruid

De oude vleugeldekveren van pontische meeuw verkleuren eerder dan bij zilvermeeuw of geelpootmeeuw naar een bleekbruine kleur. Deze oude gesleten dekveren geven samen met de lichte nieuwe dekveren aan de 1ste kalenderjaar vogels vaak een bleek, bijna diffuus voorkomen.

Geelpootmeeuw - 1ste kalenderjaar (1ste winterkleed, december)

Pontische meeuw - 1ste kalenderjaar (1ste winterkleed, november)

Geelpootmeeuw en pontische meeuw, 2^e kalenderjaar (2^e winter)

De afgebeelde vogels zijn ruim een jaar oud. Tijdens de rui in de eerste winter, het eerste voorjaar en de eerste zomer zijn alle juveniele veren inmiddels vervangen voor 2^e en soms zelfs al 3^e generatie dekveren. Hierdoor lijken deze vogels in het tweede winterkleed al veel meer op volwassen vogels dan bijvoorbeeld zilvermeeuw (zie foto op tweede pagina van dit artikel). Vooral de grijze dekveren van geelpootmeeuw zijn over het algemeen duidelijk donkerder dan de grijze dekveren van zilvermeeuw.

Algemene kenmerken voor deze leeftijdscategorie

- nieuwe verenkleed variabel, maar "mix" van "grof" getekende en meer egaal gekleurde dekveren is kenmerkend
- donkerbruine/zwarte handpennen met afgeronde toppen
- snavel tweekleurig (verdeling tussen lichte en donkere delen varieert)

Kenmerkend voor 2^e winter geelpootmeeuw

- tertials donker met grote en brede witte top
- snavel met opvallend lichte basis en donkere punt
- iris iets lichterbruin verkleurend
- poten vaak al geel verkleurend

Kenmerkend voor 2^e winter pontische meeuw

- tertials donker met witte top en gekartelde randen
- snavel donker met lichte punt
- sterk contrasterende "boa"

Zowel 2^e kalenderjaar pontische meeuw als geelpootmeeuw lijken in dit kleed soms sterk op 3^e kalenderjaar zilvermeeuw. Dit wordt wel aanzienlijk vereenvoudigd wanneer dergelijke vogels opvliegen. Vluchtkenmerken worden in deel 5 besproken.

Geelpootmeeuw - 2^e kalenderjaar (september)

Pontische meeuw - 2^e kalenderjaar (2^e winter, november)

Geelpootmeeuw en pontische meeuw, 3^e kalenderjaar (3^e winter)
De afgebeelde vogels zijn ruim twee jaar oud. Na het 2^e kalenderjaar (vorige foto's) zijn tijdens de daaropvolgende zomer opnieuw alle veren vervangen. Het resultaat van deze complete rui is op de foto's te zien.

Algemene kenmerken voor deze leeftijdscategorie

- snavel- en iriskleur en verenkleed steeds meer als adult

Kenmerkend voor 3^e winter geelpootmeeuw

- kenmerkend is het relatief grote aantal adulte grijze veren op de mantel en bruin getinte dekveren *
- grondkleur snavel bleekgeel/-roze met vaalrode gonysvlek
- nieuwe handpennen vergelijkbaar als bij adult, uitgezonderd de witte "mirror" op de buitenste handpennen

Kenmerkend voor 3^e winter pontische meeuw

- grijze bovendelen als adult, en bleek/diffuus bruine vleugeldekveren
- nieuwe handpennen vergelijkbaar als bij adult, inclusief een witte "mirror" op buitenste handpen (op foto redelijk goed te herkennen)
- iriskleur over het algemeen donker, bij bepaalde lichtomstandigheden en bij sommige individuen lichter (lijkend).

Geelpootmeeuw - 3^e kalenderjaar (september)

Pontische meeuw - 3^e kalenderjaar (3^e winter, november)

Geelpootmeeuw en pontische meeuw, 4^e kalenderjaar (4^e winter) en adult

De afgebeelde vogels zijn ruim drie jaar oud. Na het 3^e kalenderjaar (vorige foto's) zijn tijdens de daaropvolgende zomer opnieuw alle veren vervangen. Het resultaat van deze complete rui is op de foto's te zien.

Algemene kenmerken voor deze leeftijdscategorie

- snavel, poot- en iriskleur en verenkleed als adult

Kenmerkend voor 4^e winter en adulte geelpootmeeuw

- kleur bovendelen duidelijk donkerder dan zilvermeeuw, maar lichter dan kleine mantelmeeuw

- gele snavel rode gonysvlek, "uitvloeiend" over de bovensnavel

- gele poten

- gele iris en rode oogring

Kenmerkend voor 3^e winter pontische meeuw

- kleur bovendelen slechts iets donkerder dan gemiddelde kleur bovendelen zilvermeeuw

- bleekgele snavel met zwarte "ring" en klein rood gonysvlekje

- rozige poten, soms met iets gelige tint

- in de meeste gevallen opvallend donkere iris (vergelijkbaar met stormmeeuw)

Bij zowel geelpootmeeuw als pontische meeuw is de vleugeltekening erg kenmerkend. In deel 5 wordt hier verder op ingegaan.

Geelpootmeeuw - adult (december)

Pontische meeuw - adult (november)